विपन्न नागरिक औषधि उपचार कोष निर्देशिका,२०७५

नेपाल सरकार

स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय

रामशाहपथ,**काठमाडौं**

(नेपाल सरकार मा.उपप्रधान एवम् स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रीज्यूबाट मितिर०७५।८।१० मा स्विकृत प्राप्त ।)

विपन्न नागरिक औषधि उपचार कोष निर्देशिका,२०७५

नागरिक राहत,क्षतिपूर्ति तथा आर्थिक सहायता सम्बन्धी कार्यविधि,२०६८ को दफा १३ मा रहेको विपन्न नागरिकलाई औषधि उपचार वापत आर्थिक सहायता उपलव्ध गराउन नेपाल सरकारले स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय अन्तरगत एक छुट्टै कोष स्थापना गर्न सक्ने उल्लेख भएको हुँदा कोष गठन तथा सञ्चालन सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्न वान्छनीय भएकोले,

नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयले यो निर्देशिका बनाएको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ** : (१) यस निर्देशिकाको नाम "विपन्न नागरिक औषधि उपचार कोष निर्देशिका,२०७५" रहेको छ ।

(२)यो निर्देशिका तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषा** : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,-

(क)"अस्पताल" भन्नाले यस निर्देशिकाको अनुसूची-१ मा उल्लेख भएका अस्पतालहरु सम्झनु पर्छ र सो शब्दले समय समयमा विशेषज्ञ चिकित्सक सहितको संयुक्त अनुगमन टोलीको सिफारिसमा मन्त्रालय (सचिवस्तर) को निर्णयबाट तोकेका अस्पताललाई समेत जनाउँछ ।

(ख) "कडारोग" भन्नाले मुटुरोग, मृगौलारोग, क्यान्सर, पार्किन्सन्स, अल्जाईमर्स, स्पाईनल ईन्जुरी, हेड ईन्जुरी तथा सिकलसेल एनिमिया रोगहरु सम्झनु पर्छ ।

(ग) "कोष" भन्नाले विपन्न नागरिक औषधि उपचार कोष सम्झनु पर्छ ।

(घ) "विपन्न बिरामी नागरिक" भन्नाले दफा ३ को उपदफा (४) बमोजिम गठित समितिले सिफारिस गरेको वा नेपाल सरकारले जारी गरेको गरीब परिवार परिचयपत्र वाहक विपन्न बिरामी नागरिक सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "मन्त्रालय"भन्नाले स्वास्थ्य सम्बन्धी विषय हेर्ने नेपाल सरकारको मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।

(च) "सिफारिस समिति" भन्नाले दफा ३ को उपदफा (४) मा गठित सिफारिस समिति सम्झनु पर्छ ।

नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय स्वास्थ्य सेवा विभाग टेकु, काठमाडौं

(छ) "सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षा इकाई" भन्नाले दफा ५ को खण्ड (द) बमोजिमको केन्द्र सम्झनु पर्छ ।

(ज) "व्यवस्थापन समिति" भन्नाले दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको विपन्न नागरिक औषधि उपचार व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्छ ।

(झ) "विभाग"भन्नाले नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग सम्झनु पर्छ ।

(ञ) "महाशाखा" भन्नाले स्वास्थ्य सेवा विभाग, नर्सिङ तथा सामाजिक सुरक्षा महाशाखा सम्झनु पर्छ ।

(ट) "शोधभर्ना रकम" भन्नाले अस्पतालहरुले उपचार सेवा प्रदान गर्दा लागेको रकम महाशाखा समक्ष शोधभर्नाको लागि मागेको रकम सम्झनु पर्छ ।

(ठ) "शाखा" भन्नाले महाशाखा अन्तर्गतको सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षा शाखा सम्झनु पर्छ ।

(ड) "डायलाइसिस" भन्नाले मृगौलारोग लागेका बिरामीलाई अस्पतालबाट प्रदान गरिने हेमोडायलाइसिस वा पेरिटोनियल डायलाइसिस सम्झनु पर्छ र सो शब्दले सेरो पोजिटिभ(सङ्क्रमित) बिरामीको हकमा सुरक्षित रूपले डायलाइसिस गर्ने उपचार सेवालाई समेत जनाउँछ ।

(ढ) "स्थानियतह" भन्नाले महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका, नगर पालिका वा गाउँपालिका सम्झनु पर्छ ।

(ण) "आर्थिक प्रशासन शाखा" भन्नाले स्वास्थ्य सेवा विभाग, आर्थिक प्रशासन शाखा भन्ने सम्झनु पर्छ र सो शब्दले मन्त्रालयको आर्थिक प्रशासन शाखालाई समेत जनाउँछ ।

३. <u>विपन्न नागरिकलाई औषधि उपचार वापत आर्थिक सहायता दिने</u> : (१)आर्थिक रूपले विपन्न नागरिकले दफा २ को खण्ड (ख) मा उल्लेख भए बमोजिमका रोगको उपचार नेपाल भित्र गराउँदा उपदफा (४) बमोजिमको समितिको सिफारिसमा अनुसूची- ४ बमोजिमको उपचार सहुलियत रकम अस्पतालबाट प्राप्त गर्नेछ ।

नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय स्वास्थ्य सेवा विभाग टेकु काठमाडौं

(२) विपन्न नागरिकले औषधि उपचार सहुलियत प्राप्त गर्न अनुसूची-२ बमोजिम स्थायी बसोबास रहेको स्थानीय तहमा फाराम भरी सिफारिस लिनु पर्नेछ र उपदफा (४) बमोजिमको समितिमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको सिफारिस बिरामीले मागेको बखत आवश्यक कागजात पूरा भएमा सम्बन्धित स्थानीय तहले तुरुन्त उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(४) आर्थिक रूपले विपन्न नागरिकलाई औषधि उपचार सहुलियत उपलब्ध गराउने प्रयोजनको लागि सिफारिस गर्न स्थानीय तहमा देहायको सिफारिस समिति रहनेछ :-

(क) सम्बन्धित स्थानीय तहको अध्यक्ष वा प्रमुख -संयोजक

(ख) सम्बन्धित स्थानीय तहको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत -सदस्य

(ग) सम्बन्धित स्थानीय तहको स्वास्थ्य संयोजक -सदस्य-सचिव

(५) उपदफा (४) बमोजिमको समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) विपन्न नागरिकले उपचारको लागि आवश्यक कागजात सहित दिएको निबेदन सङ्कलन गर्ने,

(ख) तोकिएको समयभित्र अनुसूची-३ को ढाँचामा निर्णय गर्नु पर्ने,

तर सम्बन्धित अस्पतालबाट उपचारका लागि सिफारिस गर्न कुनै पत्र आवश्यक पर्नेछैन ।

(ग) सिफारिस समितिबाट निर्णय गर्दा बिरामी वा बिरामीको नजिकको हकदारले सूचीकृत अस्पतालहरु मध्ये जुनसुकै माग गरेको अस्पतालमा उपचारका लागि सिफारिस गरी पठाउनु पर्ने,

(घ) उपचारका लागि सिफारिस गरी पठाईएका विरामीहरुको विवरण विद्युतीय प्रविधिमा समेत अभिलेख राखी अनुसूची-१० र अनुसूची-११ बमोजिम विभागमा वार्षिक रूपमा पठाउनु पर्ने,

नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय स्वास्थ्य सेवा विभाग टेकु, काठमाडौं

(ङ) सिफारिस गर्दा एउटा रागको विरामीका लागी एक मात्र अस्पतालमा दोहोरो नपर्ने गरि सिफारिश गर्नुपर्नेछ ।

४. **सेवा लिने प्रक्रिया**:(१) विपन्न बिरामी नागरिकले कडारोगको उपचार सहुलियत लिनको लागि अनुसूची-२ बमोजिमको ढाचाँमा सम्बन्धित स्थानीय तहको वडा कार्यालयमा निवेदन दिई वडा कार्यालयबाट सिफारिस लिनु पर्नेछ ।

(२)उपदफा (१) बमोजिमको सिफारिस, चिकित्सकको प्रिस्कृप्सन, नागरिकता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि, नाबालकको हकमा जन्म दर्ताको प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि र निवेदन सम्बन्धित स्थानीय तहमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३)उपदफा (२) बमोजिमको निवेदन तथा आवश्यक कागजात प्राप्त भए पश्चात सम्बन्धित स्थानीय तहले दफा ३ को उपदफा (४) बमोजिमको समितिले सो उपर आवश्यक जाँचबुझ गरी निवेदकलाई औषधि उपचार सहुलियत उपलब्ध गराउने प्रयोजनको लागि सम्बन्धित अस्पतालमा सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

(४) गरीब परिवार परिचय पत्र भएका बिरामीहरुका लागी उपदफा (१) र (२) को विपन्नता सिफारिस आवश्यक पर्ने छैन । उक्त परिचय पत्रकै आधारमा सम्बन्धित अस्पतालबाट सहुलियत पाउनेछन् ।

(५)विपन्न नागरिक उपचार सेवा बापत सम्बन्धित बिरामीलाई नगदै भुक्तानी दिन पाईने छैन ।

(६) मृगौला प्रत्यारोपण गर्ने बिरामीले प्रत्यारोपण पूर्व गरिने अङ्ग दाता र ग्रहणकर्ताको प्रयोगशाला परीक्षण र प्रत्यारोपण पश्चात औषधि सेवन सहुलियत पनि तोकिएको अस्पतालबाट हुनेछ ।

(७) विपन्न नागरिक औषधि उपचार सहुलियत नेपाली नागरिकले सूचीकृत अस्पतालबाट अनुसूचि- ४ मा तोकिएको रकम बराबरको सहुलियत पाउनेछन् ।

(८) थप उपचार सेवाका लागी प्रेषण भएका विरामीले सम्बन्धित अस्पतालको सिफारिसमा प्रेषण गरिएको अस्पतालमा उपचार सुनिश्चितता भए पश्चात सिधै सम्पर्क राख्न सक्नेछन् ।

५. **अस्पतालको काम, कर्तव्य र अधिकार** : यस निर्देशिकामा अन्यत्र उल्लिखित काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त अस्पतालका काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

क) दफा ३ को उपदफा(४) बमोजिम सिफारिस भई आएका विपन्न विरामीको अभिलेख अनलाइन विद्युतिय प्रविधिमा अनिवार्य रूपमा राखी अलग,अलग फायल खडा गरि राख्ने,

(ख) दोहोरो सिफारिस भई आएमा सेवा प्रवाह नगर्ने र सोको जानकारी विभागलाई दिने,

(ग) खण्ड (क) बमोजिमका बिरामीलाई सम्बन्धित चिकित्सक समक्ष प्रेषण गर्ने व्यवस्था मिलाउने,

(घ) तोकिएको सहुलियत रकमसम्मको परिधिमा रही बिरामीलाई चिकित्सकको सल्लाह बमोजिम आवश्यक पर्ने औषधि, औषधिजन्य सामाग्री, निदानात्मक सेवा, शल्यक्रिया, शैया आदि समेत अस्पतालले उपलब्ध गराउने छ ।

(ङ.) विपन्न विरामी नागरिकलाई प्राप्त हुने सुविधा बापतको रकमको सर्वाधिक सदुपयोग हुने वातावरण अस्पताल आफैंले बनाउनु पर्ने र उपचार गर्ने सम्बन्धमा चिकित्सकको निर्णय अन्तिम हुने,

(च) विपन्न बिरामी नागरिकलाई प्राथमिकताक्रम अनुसार उपचारको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने,

(छ) विपन्न विरामी नागरिकले औषधि उपचार सेवा लिइरहेको अस्पतालबाट अन्य विपन्न सेवा उपलव्ध हुने अस्पतालमा थप उपचारको लागि प्रेषण गर्नुपर्ने भएमा विरामीले पाउनु पर्ने बाँकी रकम बराबरको उपचार सुविधा पाउन सक्नेछन् । यसको लागि सम्बन्धित अस्पतालबाट उपचार सुविधा पाएको रकम, प्रेषण पुर्जा र दफा ३ को उप दफा(४) बमोजिमको समितिको सिफारिसको प्रतिलिपि समेत संलग्न गरी सम्बन्धित अस्पतालमा पठाई सो को जानकारी विभागलाई दिने,

(ज) खण्ड (छ) बमोजिमको व्यहोरा अनलाइन प्रविधिबाट अनिवार्य अभिलेख गरि प्रेषण गर्नुपर्ने,

नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय स्वास्थ्य सेवा विभाग टेकु, काठमाडौं

(झ) तोकिएको सहुलियत रकमभन्दा बढी रकम एक बिरामीको लागि खर्च नहुने गरी स्पष्ट अभिलेखको व्यवस्था मिलाउने,

(ञ) खण्ड (घ) वमोजिम औषधि उपलव्ध गराएको अभिलेख अनुसूची ५ र अनुसूची ६ बमोजिमको अभिलेख रजिष्टर तथा विद्युतीय प्रविधि अनलाइन रेकर्ड तथा अनलाइन रिपोर्टिङ अनिबार्य राख्नु पर्नेछ । अनलाइन रिपोर्टिङ नगर्ने अस्पतालहरूको सम्झौता रद्द गर्न सकिनेछ ।

(ट) अस्पतालले चौमासिक रुपमा सेवाको विवरण र खर्च भएको रकम अस्पतालको सूचना पाटीमा सार्वजनिक गर्नुपर्ने,

(ठ) अस्पताल प्रमुखले 'विपन्न विरामी नागरिकको उपचारको सम्बन्धमा समय समयमा मन्त्रालय तथा महाशाखाले दिएको निर्देशन पालना गर्नु पर्ने,

(ड) अस्पतालले उपचार खर्चको सोधभर्ना माग गर्दा मासिक रुपमा अनुसूची-७, अनुसूची-८ र अनुसूची-९ बमोजिमको प्रतिवेदन फाराममा भरी महाशाखामा प्रत्येक महिनाको सात गतेभित्र अनिवार्य रुपमा पठाउनु पर्ने,

(ढ) विरामी डिस्चार्ज हुँदा तोकिएको रकम मध्ये के कति रकम वरावर उपचार सेवा प्रदान गरिएको हो सो वारे विरामीलाई जानकारी दिई सोही अनुसार अनुसूची-५ र अनुसूची-६ बमोजिमको अभिलेख रजिष्टर तथा विद्युतीय प्रविधिमा अनिवार्य रूपमा अद्यावधिक गर्नु पर्ने,

(ण) विपन्न विरामी नागरिक वा निजको कुरुवा, ड्युटी चिकित्सक वा नर्सलाई प्रत्येक विलमा दस्तखत गराई अस्पतालको बिरामी अभिलेख फायलमा दुरुस्त राख्नुपर्ने,

(त) विरामी अस्पतालमा भर्ना भएकै अवस्थामा सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिश माग गरेको र सिफारिस प्राप्त गर्न ढिला भएको अवस्थामा डिस्चार्ज हुने दिनसम्म सिफारिश ल्याएमा सम्बन्धित अस्पतालले सम्बन्धित विरामीलाई

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
स्वास्थ्य सेवा विभाग
टेकु काठमाडौं